

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ

ԳՐԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

Ա՛խ, սպիտակ սպանդի դէմ Մաշտոց հայր է հարկաւոր,
ի սէր ազգի՝ վարդանի պէս զոհուող այր է հարկաւոր,
Սփիւռքներում, աշխարհով մէկ, Հայոց լեզուի փրկութեան
Ամենօրեայ հաղար ու մի Աւարայր է հարկաւոր...

* * *

Երնէ՛կ նրան, ով կը տեսնի վան ամրոցը վերածնուած,
վերաշինուած աւեր Անին, Զուարթնոցը վերաշինուած,
Հաղար երնէ՛կ՝ ով կը տեսնի մայր Արաքսը կամրուելիս՝
վանայ ծովից մինչեւ Սեւան՝ ողջ Հայոցը վերածնուած:

* * *

Բանաստեղծներ ինչքան էլ դանձր Շիրազը ուրիշ է, հա,
ինչքան էլ ճոխ ծաղկի ներկան՝ իմ երազը ուրիշ է, հա,
Ա՛խ, ուրիշ է, ազգ իմ, ուրիշ իմ երազի երազը վեհ,
Հաղար ու մի մայր դետեր կան՝ մայր Արազը ուրիշ է, հա:

* * *

Ազատութիւն, թէ կաս կողքիս, քեզ ինչո՞ւ եմ կարօտում,
կամ ինչո՞ւ են ազգամուռն էլ իմ քնարը քարոտում,
Դարն ինչո՞ւ է դեռ կախ ընկնում իմ ցուլ երգի եղջիւրից,
Այնքան քաղցր ես, որ թւում է դու էլ ես քեզ կարօտում:

* * *

Սայեաթ-Նովան եար մրմնջաց, Շիրազն եկաւ՝ սար հառաչեց,
Որի՞ վիշտն է ծանր, սիրտ իմ, որի՞ ցաւը դար հառաչեց —
Սակայն որի՞ն բախտը դափնի, որի՞ յոյսին կապանք դարբնեց,
Հներն ասին՝ ազիզ իմ եար, սիրտս Մասիս սար հառաչեց...

Անդէտ, յիմար մարդու համար շիրն ու շաքարը մէկ է,
 Հայրենադաւ մարդու աչքին Մասիսն ու սարը մէկ է,
 Ի՞նչ իմանայ, որ Մասիսը ողնաշարն է հայ ազգի, —
 Հում-կաթնակեր, հողով կոյրին օտարն ու մայրը մէկ է...

* * *

Ես ծաղիկ եմ վշտիս հողում, կանչող չկայ, որ դուրս դամ,
 Վրաս դարնան ամպերի պէս՝ լացող չկայ, որ դուրս դամ,
 Ծանր է կրծքիս հողը վշտիս՝ դու էլ հողս կոխկրտում...
 Ելան կողքիս ծաղիկները, ինձ հող չկայ, որ դուրս դամ:

* * *

Երկու աչք ես դու ինձ տուել, որո՞ւմ ինդամ, որո՞ւմ լամ,
 Աշխարհն հաղար վշտեր ունի, որո՞ւմ ինդամ, որո՞ւմ լամ,
 Վշտով Հայոց... Թէ՞ իմ Հայոց կոտորածով դառնայուչ,
 Ա՛խ, երկունս էլ, իմ երկուսով քիչ է թեկուղ դարով լամ:

* * *

Իմ սրտի հետ միտք եմ անում, թէ ինչո՞ւ եմ բախտաւոր,
 Այսքան անխիղճ բաներ տեսայ՝ էլ ինչո՞ւ եմ բախտաւոր,
 Ա՛խ, նրանով, որ այսքանը իմ սրտի սիրտն է կերել,
 Ընկածների վիշտը կիսող իմ խղճով եմ բախտաւոր:

* * *

Ինչքան բարի երազեցի՝ այնքան հետս չար եղան,
 Երազներս վշտիս ծովում կորած անդին քար եղան,
 Ա՛խ, ինձ թողած՝ իմ վէրքերս, իմ երգերս սերեցին, —
 Սիրածներս գրկէս խլուած, գերուած Մասիս սար եղան:

* * *

Այս աշխարհում մէկ էլ տեսար չսպասածք բանը եղաւ,
 Յաւ կ'ուզէիր չսիրածիդ, բայց սիրածիդ տանը եղաւ, —
 Դու էլ մի օր կը ծարաւես՝ ջրհոր փորէ, ա՛խ, ո՛չ թէ հոր՝
 Փորածը քո, մէկ էլ տեսար, քո խակ գերեզմանը եղաւ...

* * *

Դալար մի չիւ միտք էր անում, թէ վերջն ի՞նչ է դառնալու,
 Սուրբ օրօրո՞ց, թէ սեւ դադաղ, թէ ուլինչ է դառնալու,
 Բայց թէ պիտի դադաղ դառնայ՝ թող դեռ մանուկ նա մեռնի, —
 Չէ, կեանքն ու մահն ինձ ասում են՝ ամէն ինչ է դառնալու...

* * *

Թափառում են դեռ մտքերս փաշերի պէս Մասիսի,
 Ենիւմ անյերջ Մասիսն ի վեր, քաջերի պէս Մասիսի,
 Բայց ի՞նչ անեմ մտքովն, աւա՛ղ, երբ չեմ կնիւմ ես ոտքով,
 Պատառոտուած է սիրտս դեռ լանջերի պէս Մասիսի...

Ինչքան ասեն Աստուած չկայ՝ աւելի եմ հաւատում,
Թէեւ չկայ ոչ մի վկայ, բայց էլի եմ հաւատում, —
Տիեզերքը հիւսող հրաշքն այնքան է վեհ ու դադունի,
Այնքան անդուռ, որ աներկբայ վշտով լի եմ հաւատում...

* * *

Թուրքը վայ էր... Բայց ո՞վ Հայեր, որ ցրուած էք քար հեռում՝
Ձեր ողնաշար սէդ Մասիսից հազար ու մի սար հեռում,
Գիտէ՞ք, որ նոյն կոտորածն է դադութներէ կեանքը ձեր,
Որ պոկում է ձեր բերանից մեր հայ լեզուն չար հեռում...

* * *

Գերի միայն Մասիսդ չէ, իմ բերրասար, իմ անդին,
Դու իմ Գրգուռ, դու իմ Սիփան, իմ Ծովասար, իմ անդին,
Հաղարասար իմ Հայաստան, հազարից մէկդ է աղատ,
Ու հաղար է սիրտս դողում մէկիդ համար, իմ անդին:

* * *

Մեծ ու փոքր ազգեր չկան՝ զուր ես աղչած դու մնում,
Փոքրամարմին մայրեր զիտեմ, որ հսկաներ են ծնում,
Մեծը նա է, ով լոյս ծնի, ոչ թէ փոքրի լոյս մարէ, —
Այս լուսեղէն իմ խոհերից լոկ խաւարն է վշտանում...

* * *

Ես ձեզ Սասուն պիտի տանեմ իմ Անսահման վէրքերով,
Պիտի Սասնայ սարերն հանեմ ձեզ իմ ցամաքն երզերով,
Այնքան պիտի Սասուն դռում, որ մահիկն էլ սասանի,
Որ դուք Սասունն այս կողմ բերէք Հայոց ցամաքն ձեռքերով...

* * *

Քո ինձ տուած վատութիւնը քեզ խնդութիւն չի բերի,
Ինչպէս ձմեռն արաղիլին հողմերով տուն չի բերի, —
Հաղար դարեր նոյնն են կրկնում, թե լաւութիւն արէք միշտ,
Բայց վատութիւնն հա կայ ու կայ՝ օձը միշտ թոյն կը բերի:

(Շարունակելի)